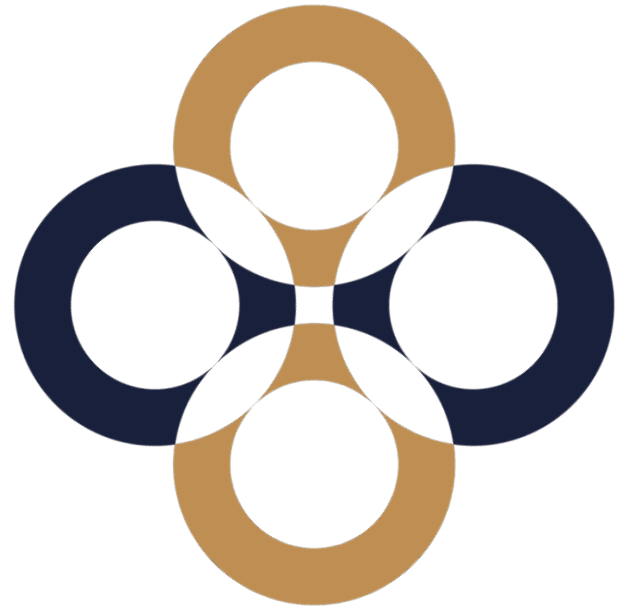

Előrelátható károk? Az előreláthatósági korlát a szerződészegési kártérítési jogban

- Micsoda évek voltak! Az új Ptk. kártérítési joga, a bírói gyakorlat változásai, szemelvények a joggyakorlatból
- A Magyar Jogász Egylet Bank- és Értékpapírjogi, valamint Biztosítási Jogi Szakága, a Kártérítési és Biztosítási Jog folyóirat Szerkesztőbizottsága és az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület konferenciája

Dr. Csöndes Mónika PhD egyetemi adjunktus

Budapesti Corvinus Egyetem Gazdasági Jogi Tanszék

Tematika

Az előreláthatósági korlát szabálya [Ptk. 6:143. § (2) bek.]

- jogpolitikai célok, elméleti megfontolások
- szokásos kár – szokatlan kár
- a törvényi tényállási elemek

Az előreláthatósági korlát szabálya és

- a szolgáltatás tárgyában keletkezett kár [Ptk. 6:143. § (1) bek.]
- a fedezeti szerződés – fedezeti kár (Ptk. 6:141. §)
- szándékos szerződésszegés esetére teljes kártérítés [Ptk. 6:143. § (1) bek.]

Ptk. 6:141. § [Fedezeti szerződés]

A jogosult - elállása vagy felmondása esetén - **a szerződéssel elérni kívánt cél** megvalósítására alkalmas **szerződést köthet**, és - **a kártérítés szabályai szerint** - követelheti a kötelezettől a szerződésben és a fedezeti szerződésben kikötött ellenértékek közötti különbség, továbbá a fedezeti szerződés megkötéséből eredő költségek megtérítését.

Ptk. 6:142. § [Felelősség szerződésszegéssel okozott károkért]

Aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy **a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény** okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa..

Ptk. 6:143. § [A kártérítés mértéke]

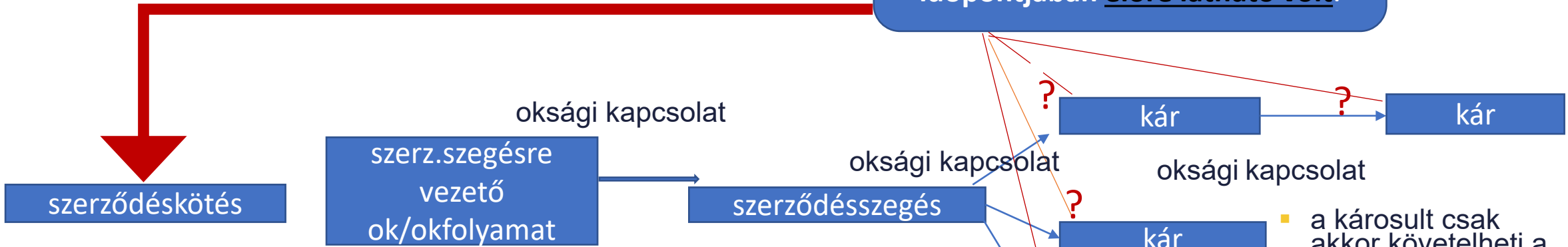
(1) Kártérítés címén meg kell téríteni a **szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt**.

(2) A szerződésszegés következményeként **a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat** és az **elmaradt vagyoni előnyt** olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.

(3) Szándékos szerződésszegés esetén a jogosult **teljes kárát** meg kell téríteni.

A szerződésszegésért való felelősség általános esete

Ptk. 6:143. § (2) bek. –
kára szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.

Ptk. 6:142. § mentesül a felelősség alól, ha

- a szerz.szegést olyan körülmény okozta, amely
- szereződésszegő ellenőrzési körén kívül eső
- előre nem látható
- a szerződéskötés időpontjában

és nem volt elvárható, hogy a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa - a szerződésszegés időpontjában vizsgálendő

- a károsult csak akkor követelheti a kárának a megtérítését, ha a kár és a szerződésszegő magatartás között ok-okozati összefüggés áll fenn, a kár tehát a szerződésszegés következménye, de a bekövetkezett károk közül csak az(ok) térítendő(k) meg, amely(ek) előre látható(ak) volt(ak).

Az előreláthatósági korlát szabálya

A szabály értelmezéséhez jogpolitikai szempontok

A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség új elméleti alapokra helyezése:

- Vékás Lajosnak a szabályozás elvi és elméleti megalapozását szolgáló kutatásai ráirányították a figyelmet arra, hogy a jogfejlődés tapasztalatai egyértelműen azt mutatják: nincsenek az üzleti életben alkalmazott szerződéseknek olyan sajátosságai, amelyek – egy, a professzionális vagyoni forgalom követelményeit kielégíteni képes általános szerződési jog mellett – külön jogi rendelkezéseket kívánnának meg. (Vékás: Egy új Polgári Törvénykönyv tartalmi határaitól: a „kereskedelmi magánjog” elhelyezése. In Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései. 38-43. o., Vékás: Az új Ptk. koncepciójának bevezető része. 3-8. o.)
- A Ptk.-ban a szerződési jog a kereskedelmi, üzleti forgalom követelményeire lett méretezve, a szerződési jogi rendelkezések megalkotása során tudatosan a piacgazdaság szigorúbb követelményeit tartották szem előtt.
- „A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség alóli kimentés szabályozásánál a törvénynek a kockázatok felek közötti helyes elosztását kell megoldania. A magánjogi szerződéseknél a szerződésszegés kárkövetkezményeinek telepítése tehát elsősorban kockázatelosztást, és nem valamely egyéni hiba szankcionálását kell, hogy jelentse”. (Ptk. tv. jav. min. ind. A szerződésszegés. 7 a) és b) pont).
- Állásponantom szerint az új szabályok értelmezhetőek és adaptálhatók természetes személyek közötti jogviszonyokban is, vagyis a szerződésszegésért való felelősség új szabályai – válaszul a gyakran elhangzó kritikákra – nem csak az üzleti viszonyokban alkalmazhatók.

Az előreláthatósági korlát szabálya

A szabály értelmezéséhez jogpolitikai szempontok

A common law irodalma (szerződés-elméleti munkák)

Atiyah, P. S.:

A szolgáltatások árait rendszerint akként kalkulálják, azzal a feltételezéssel és várakozással, hogy a szerződés teljesítése során semmi szokatlan vagy előreláthatatlan nem történik.

Az árképzésre a szolgáltatás értékén túlmenően sok minden hatással lehet még, de az árak lényegében a szerződésszegés előrelátható, kalkulálható kárkövetkezményeire vannak szabva.

Beale, H. G., BISHOP, W. D.

Az előreláthatóság „diszpozitív” szabálya a kockázatok kölcsönös elosztásán alapul:

- a szokásos kár megtérítésének szabálya a károsultnak kedvez
- a szokatlan kár megtérítésének szabálya viszont a szerződésszegőnek kedvez

 az előreláthatóság információ-feltárást ösztönző hatása

Az előreláthatósági korlát szabálya

A szabály értelmezéséhez jogpolitikai szempontok

A Bécsi Vételi Egyezmény irodalma

A szerződésszegési jogban érvényesülő előreláthatósági korlát funkciójának, rendeltetésének megismeréséhez – és egyben az okozatosságtól való elhatárolásához – a célján keresztül juthatunk el: a szolgáltatás-ellenszolgáltatás, és a kötelezett által vállalt kockázatok egyensúlyának a megteremtése. Az előreláthatóságnak a szerződési kockázatokat elosztó, illetve az információfeltárást ösztönző hatása az, ami segíthet abban, hogy a szabályra ne csupán úgy tekintsünk, mint amely egy távoli kárt a felelősségből „kikapcsol”, hanem mint olyanra, amely a felelősséget a konkrét szerződés tartalmához képest „formálja ki”.

(Faust, Florian: Die Vorhersehbarkeit des Schadens gemäß Art. 74 Satz 2 UN-Kaufrecht (CISG)
Mohr Siebeck, Tübingen, 1996, p. 3.)

Az előreláthatósági korlát szabálya

A szabály értelmezéséhez: szokásos kár – szokatlan kár

Az előreláthatósági korlát szabálya „működésében” az alábbiak szerint modellezhető:

- A szerződésszegés szokásos kárkövetkezményeivel a szerződésszegőnek számolnia kell, s azokat megtéríteni tartozik.

↳ **Mi tekinthető szokásos kárkövetkezménynek? (válaszkeresésben segít: a szerződés típusa, a szerződésszegés típusa, ill. hogy mi a védett jogtárgy-érdek)**

- A szerződésszegés szokatlan kárkövetkezményei, ha előreláthatóak, azokat a szerződésszegő megtéríteni tartozik; de ha azokat a szerződésszegőnek nem kellett előre látnia, azokat megtéríteni nem tartozik.

↳ **az előreláthatóság információfeltárást ösztönző hatása**

- A károsultnak kell viselnie továbbá az olyan károk bekövetkezésének kockázatát is, amelyiket egyik fél sem láthatott előre.

↳ **„El kell ismerni, hogy az egyik fél által sem előrelátható károk kockázata a törvény megoldása mellett is a károsult félnél marad. Ez a következmény azonban nem az előreláthatósági klauzula hibája, hanem a kárveszélyviselés általános elvéből következik.” (Ptk. tv. jav. min. ind. A szerződésszegés általános szabályai. 7.c p.)**

Az előreláthatósági korlát szabálya

A szabály értelmezéséhez: szokásos kár – szokatlan kár

Ptk. tv. jav. min. ind. (A szerződésszegés általános szabályai. 7. c pont): *„Az adott üzletágban szokásosnak tekinthető kárkövetkezményeket a szerződésszegő félnek mindig meg kell térítenie. A konkrét szerződés szokatlan kockázatát viszont a szerződésszegő félnek csak akkor kell viselnie, ha az adott kockázatot a szerződéskötés időpontjában ténylegesen ismerte, előre látta.”*

Az előreláthatósági szabály lényegét a common law akként ragadja meg, hogy az adott üzletágban szokásosnak tekinthető kárkövetkezményeket a szerződésszegő félnek mindig meg kell térítenie, a szokatlan kárkövetkezményeket viszont csak akkor, ha az adott kockázatot a szerződéskötés időpontjában a szerződésszegő fél ténylegesen ismerte, és ennek tudatában, ezt elfogadva szerződött.

Példák a bírói gyakorlatból :

BH 2021.9.258 (Kúria Pfv.V.20.077/2021/12.) - az átruházott ingatlan alatt víz- és szennyvízvezeték húzódik, amelyet az eladó elhallgatott, de a vevő telekalakításokat, ingatlanösszevonásokat is magában foglaló beruházási célból történő vásárlási szándékáról az eladónak nem volt tudomása – Mj.: ez a szokástól eltérő hasznosítási szándék, amiről nem volt tudomása az eladónak

Pécsi Ítéltábla Gf.40026/2022/7. – a végleges adásvételi szerződést az eladó nem köti meg (viták a támogatói okirat megküldése kapcsán kezdődnek), szokásos kár: pályázatírás költségei, szokatlan kár: elmaradt vagyoni előny címén a teljes pályázati összeg, ez nem volt előrelátható, ezért a megtérítésére sem kötelezték az alperest

Az előreláthatósági korlát szabálya

Törvényi tényállási elemek

Az elemzéshez a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésének törvényi tényállási elemei:

- a szerződésszegés következményeként
- a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt
- olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy
- a kár
- (a kár) mint a szerződésszegés lehetséges következménye
- (a kár) a szerződés megkötésének időpontjában
- (a kár) előre látható volt

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a szerződésszegés következményeként...”

Kiindulópont: A károsult csak akkor követelheti a kárának a megtérítését, ha a kár a szerződésszegéssel okozati összefüggésben álló, a kár tehát a szerződésszegés következménye, de a bekövetkezett károk közül csak az(ok) térítendő(k) meg, amely(ek) előrelátható(ak) volt(ak). Az előreláthatósági korláttól függetlenül az okozatosságot tehát továbbra is vizsgálni kell mint felelősségalapító feltételt.

kontraktuális felelősségnél csak a 6:143. § alapján vizsgálható az előreláthatóság, a 6:521. § nem alkalmazható

Példák a bírói gyakorlatból:

Győri Ítéltábla Gf.II.20.059/2022/6/I. - „A 2. számú ólra eső (a fél állatállománynak megfelelő) támogatás elvesztése a felperes saját üzleti döntésének és nem az alperes szerződésszegésnek a következménye, így csak a visszatérítendő támogatás másik fele volt ... érvényesíthető az alperessel szemben. ... Ebből következően a fél állományra eső támogatás megtartásának feltétele az alperes szerződésszegésétől független okból szűnt meg.”

Fővárosi Ítéltábla Pf.20091/2022/7. – „...a felek megállapodásában rejlő, és a felek mindegyikét érintő kockázatra figyelemmel nem állapítható meg, hogy az alperes által vállalt szolgáltatás következtében a felperes számlaegyenlege ... emelkedett volna-e bármilyen összeggel. Ezáltal az sem állapítható meg teljes bizonyossággal, hogy az alperes szerződésszegése következtében a felperesnek a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése szerinti vagyoni előnye maradt el. Ítéleti bizonyossággal megállapítható kár hiányában ... az alperes kártérítésre sem kötelezhető.”

Fővárosi Ítéltábla Gf.40335/2020/3. – „A szerződéstervezetek adta keretek, az azokból eredő jogok és kötelezettségek értelmezése alapján lehetett állást foglalni a perben érvényesített kárigénnyel, vagyis azzal kapcsolatban, hogy mely károk keletkeztek az alperesi magatartással okozati összefüggésben.”

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a szerződésszegés következményeként...”

Elméleti vita: okozatosság – jogi okozatosság – előreláthatóság szerepe és egymáshoz való viszonya

Példa, amikor „összeecsúsznak”: Fővárosi Ítéltábla Gf.40335/2020/3.

„...az elsőfokú bíróság helyesen mutatott rá arra, hogy az oksági összefüggés megítélésekor jelentősége van a szerves előreláthatóság kérdésének is (Ptk. 6:143. § (2) bekezdés), a bírói gyakorlat ugyanis a fentiek szerint már a régi Ptk. alapján felmerült kártérítési igények esetén kidolgozta azt az elvet, hogy a kárfelelősség vizsgálata során az okozati összefüggés szempontjából a kár bekövetkezése releváns okának van jelentősége. ... Az elmaradt sikerdíjhoz és az "Év értékesítője" címhez kapcsolódó igények vonatkozásában is helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság az okozati összefüggés hiányára. A felperes tévesen hivatkozott arra, hogy a gazdasági szektorban és az üzleti szokásokban általánosan elfogadott a sikerdíj kikötése és ebből következően az alperesnek ezzel számolnia kellett. A perbeli esetben a felek közötti megállapodás a motorkerékpárok szállítására jött volna létre, ezért az alperesnek csak azzal kellett számolnia, hogy a szerződés tárgyát képező járműveket a felperes beszerzi, azzal azonban nem, hogy a hivatkozott együttműködési megállapodásban a felperes és a K... Zrt. a hosszú távú, kölcsönösen előnyös együttműködésre tekintettel sikerdíjat köt ki arra az esetre, ha az adott szerződés teljesedésbe megy.”

Előreláthatóság és a deliktuális kárfelelősség (Ptk. 6:521. §)

BH 2021.2.45 (Kúria Pfv. III. 21.585/2018/14.)– „...a deliktuális kárfelelősségnél is vizsgálni kell **az előreláthatósági követelményt mint az oksági kapcsolat feltételét a káresemény időpontjára vonatkoztatottan**. Ez pedig azt jelenti, hogy valóban nem állapítható meg az okozati összefüggés azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia. Előre látható pedig az, amellyel az adott körülmények között észszerűen előre számolni lehet.

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a jogosult vagyónában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt...”

Fogalmi kérdések: szolgáltatás tárgyában keletkezett kár, a jogosult vagyónában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előny / ún. tapadó kár és következménykár

Történeti értelmezés:

A rPtk. hatálya alatt a *tapadó kár* fogalom használata a hibás teljesítési gyakorlatban terjedt el a szolgáltatás hibájában megnyilvánuló, értékcsökkenést eredményező teljesítési érdeksérelem megjelölésére.

A rPtk. hatálya alatt a következménykár mint terminus technicus a magyar jogi szaknyelvben alapvetően a hibás teljesítés és a termékfelelősség jogintézményéhez kapcsolódóan, az uniós irányelvek átültetésével egyidejűleg jelent meg a jogirodalomban és a joggyakorlatban (BH2005. 354); az ún. *consequential loss* az előreláthatósági korláttal összefüggésben pedig az egyezményes anyagi adásvételi jog kommentárirodalma útján érkezett a magyar jogba. Eszerint a következménykár (a korábbi bírói gyakorlat szerint: járulékos kár/többletkár) fogalmába beletartozott, annak elemét képezi az elmaradt haszon is, míg a Ptk. 6:143 § (2) bekezdésében az elmaradt haszon a következménykártól különböző kárfajtaként került kodifikálásra, hiszen a norma önálló kártípusként nevesíti az elmaradt vagyoni előnyt. A 6:143. § (2) bekezdése szempontjából tehát a következménykár alatt a jogosult vagyónában bekövetkezett tényleges károkat, illetve költség típusú károkat kell érteni, olyanokat, amelyek nem tartoznak a Ptk. 6:143 § (1) bekezdésének hatálya alá.

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt...”

A miniszteri indokolás és a jogirodalmi magyarázatok

1) „A szerződésszegés következtében ténylegesen felmerülő kárral, azaz a szerződésszegés következményeinek elhárításához szükséges indokolt költségeivel, a fedezeti vétel (vagy fedezeti eladás) kárkövetkezményeivel, hibás teljesítés esetén a szolgáltatás hibájában álló kárral stb. - mint lehetséges kárral - a szerződésszegő félnek mindig számolnia kell. Ebben a körben az előreláthatósági klauzula nem jut tehát szerephez. ...” (Min. ind. A szerződésszegés általános szabályai. 7.c pont)

„Általánosítva megállapíthatjuk: tapadókárok mindazok az indokolt kiadások, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a szerződésszegésnek a szolgáltatásban magában jelentkező következményei megszűnjenek, és a jogosult teljesítési érdekének sérelme kompenzálódjék.” (Vékás, Wolters Ptk. Kommentár, 6:143. §)

Boronkay: a tapadókár mint a teljesítési érdek sérelmét jelentő kár – „... mindazok a károk beleérthetők, amelyek megtérítésével a szolgáltatás-ellenszolgáltatás szerződéses értékegyensúlya, illetve értékaránya helyreáll. Nem annak van tehát döntő jelentősége, hogy a kár magában a szolgáltatás tárgyát képező dologban következik-e be, hanem annak, hogy a kártérítés a szerződés keretein belül marad-e és a szerződésszegést magát orvosolja, vagy annak a jogosult vagyonára tovább gyűrűző következményeit.” (Boronkay: Tapadókár – következménykár. Polgári Jog. 2022/3-4. sz.)

2) A tapadó kár – következménykár felosztás a dolog-szolgáltatásokhoz kapcsolódóan bevett kártipizálási mód. A Ptk. 6:177- 6:178. §-ai értelmében a hibás teljesítésre vonatkozó szabályokat megfelelően kell alkalmazni az eredmény létrehozására irányuló szerződéseknél, valamint a használatra vagy hasznosításra irányuló szerződéseknél. Ha a jogviszonynak csak közvetlen tárgya van (nincs materializálódott eredmény, ill. 6:177-6.178 § szerinti szolgáltatás), akkor nincs a szolgáltatás tárgyában keletkezett kár. (Csöndes)

Kisfaludi: vt. felelőssége - ha a szerződésen alapuló szolgáltatás tevékenység, abban kár nem keletkezhet (Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából. 328-329. o.)

A fuvarozott áru károsodása nem tapadó, hanem következménykár, mert a szerződés tárgya az áru eljuttatása a célállomásra (Fuglinszky, ORAC Ptk. Kommentár, 6:143. §)

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt...”

A *jogosult vagyonában keletkezett egyéb kár* lehet pl. a jogosult egyéb vagyontárgyainak sérelmében, értékcsökkenésében jelentkező károk, ezek megjavítására fordított költségek, a jogosult személyében bekövetkezett sérülések miatt a jogosultat ért károk, a kárelhárítás és a kárenyhítés költségei, az eljárási és ügyvédi költségek, illetve az úgynevezett felelősségi károk (kötér, kártérítés). **Elmaradt vagyoni előnyként** térítendő meg pl. a továbbeladási veszteség, az üzemleállásból, a termelés kiesésből, illetve a bevétel kiesésből fakadó profitveszteség, a kiesett munkabér vagy más jövedelem, a piacvesztésből eredő károk stb.

Példák a bírói gyakorlatból:

Kúria Pfv.20904/2018/9 – hibás autós takaróponyva miatt az eső hatására kioldódó anyag a gépjárműben kárt okozott, a motorháztető és a csomagtartó elemek fényezése vált szükségessé

Fővárosi Ítéltábla Gf.40195/2017/4. – a fuvarszköz ki nem takarítása miatt vashulladékkal szennyeződött szójadara, ami aztán jó minőségű szójadarára borult, így a két rakomány összekeveredett.

Pécsi Ítéltábla Pf.20088/2020/4. – régi Ptk.-s ügy, de már az új Ptk. szellemében, rámutat: az elévülési idő kezdő időpontja eltérő! (hibás teljesítés: emeleti terasz szakszerűtlen kiépítése, helytelen vízelvezetés, a külső hőszigetelés az épület sarkánál hibás, a földszinti teraszoknál nincs szigetelés, következménykárok: penészesedés, nedvesedés, burkolati hiba, leázások)

Fővárosi Ítéltábla Pf.20752/2022/4. – hibás teljesítés miatt árleszállítási igény, továbbá a leszállított vételár rész feletti összegre kiszabott visszerthes vagyonátruházási illetékből álló következménykár érvényesítése

A teljesítés során okozott kár (Ptk. 6:146. §)

Pl. **Fővárosi Törvényszék 61 Pf.631.352/2022/4.** – a gépjármű részecskeszűrőjének javítása, tisztítása, a próbaút során a gépjármű motorházteteje felcsapódott, meghajlott, továbbá fényezése is megsérült

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a jogosult vagyónában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt...”

Fedezeti szerződés – fedezeti kár

- Mit jelent a 6:141. §-ban az a fordulat, hogy „- a kártérítés szabályai szerint - követelheti”?

A min. ind. alapján Vékás azt az álláspontot képviseli, hogy a fedezeti szerződésből eredő a károk a *szolgáltatás tárgyában keletkezett kárnak* (tényleges kárnak) minősülnek, és ezért teljes egészében megtérítendőek [6:143. § (1) bekezdés].

Álláspontom szerint a fedezeti szerződésből eredő kár az előreláthatóság vizsgálata alól azért mentes, mert arra a Ptk. 6:141. § szerinti speciális kárszámítási mód vonatkozik. A fedezeti szerződésből eredő kár önálló kártérítési tényállásba foglalásának (lásd CISG) az az indoka, hogy az ilyen típusú kár mint szokásos kár a szerződésszegés előrelátható jogkövetkezménye, az ilyen típusú károk bekövetkezésével a szerződésszegő félnek mindig számolnia kell.

- Példák a bírói gyakorlatból:

Kúria Pfv.21376/2019/7. - étkezési búza átvételének megtagadása minőségi hibára (magas toxin tartalom) hivatkozással, amit utóbb a vevő nem bizonyított, az eladó fedezeti ügyletet kötött (takarmánybúzaként eladta), kárként megítélték: árfolyamveszteség, tárolási díj és terménygázosítás, az elsőfokú bíróság a 6:143 § (2) bekezdése alapján marasztalt, előreláthatóságot vizsgálva és nem a 6:141 § alapján

Győri Ítéltábla Pf.20014/2018/7. - „A felperes kereseti kérelme a vagyoni kártérítési igény körében azoknak a többletköltségeknek az erejéig alapos, amik az alperes szerződésszegésével okozati összefüggésben merültek fel. Az alperes kártérítési felelőssége tehát e körben arra terjedt ki, amennyi többletköltséget a felperes számára a felek szerződésének tárgyát képező szolgáltatás más szolgáltatónál való pótlása, a Ptk. 6:141. § szerinti fedezeti szerződés okozott.”

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár...”

A Ptk. szövegéből egyértelműen következik is, hogy az előreláthatósági korlát tekintetében a bizonyítási teher a károsulton van. A miniszteri indokolás szerint (7.a. pont) a kontraktuális felelősség tényálláselemei, a tényálláselemek bizonyítására vonatkozó szabályok és elvek – a szigorúbb kimentéstől eltekintve – változatlanok, vagyis a szerződésszegést, a kár beálltát és mértékét, valamint a szerződésszegés és a kár közötti ok-okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania.

A bírói gyakorlat ezt követi, a **Pécsi Ítéltábla Gf.40026/2022/7.** sz. határozata – indokolása miatt – kiemelendő:

„A Ptk. előreláthatósági szabálya ugyanis nem a szerződésszegő félre, hanem a károsultra telepíti annak bizonyítását, hogy a fentiek szerint a szerződéskötés előtt a károkozót megfelelően tájékoztatta az esetleges szerződésszegés következményei felméréséhez szükséges körülményekről. A felperesnek kellett volna tehát azt bizonyítania, hogy ilyen nagyságrendű kár, mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt, ezt azonban sikerrel nem bizonyította.”

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a kár...(előrelátható volt)”

A „mit kell előrelátni” kérdés, mire vonatkozik a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése szerinti előreláthatóság ?

Min. ind. 7.c. pont: „A megtérítendő kár meghatározásánál az előreláthatóság követelménye kizárólag a szerződő partnernél esetlegesen bekövetkező kárra és annak nagyságrendjére vonatkozik. Nem fogja tehát át magát a szerződésszegést vagy annak lehetőségét és a felelősség további előfeltételeit: az okozati összefüggést és a kimentés három elemét. ... Az előreláthatóság követelménye nem megy el odáig, hogy a szerződő félnek a várható kockázatot részleteiben, a kárkövetkezmények összecsúszására kiterjedően ismernie kelljen. Elegendő, de egyben szükséges is viszont, hogy a fél felismerhette: egy esetleges szerződésszegése milyen jellegű és milyen nagyságrendű kárt idézne elő.”

Példák a bírói gyakorlatból:

- a jelleget és nagyságrendet előrelátni: szójadara szennyeződése (**Fővárosi Ítéltábla Gf. 40.195/2017/4. sz. határozata**), a pályázati összeg, de itt szokatlan kárként történik az értékelése (**Pécsi Ítéltábla Gf.40026/2022/7**)
- csak a típus előreláthatóságát említi az ítélet: éttermi megbetegedés (**Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.693/2018/5. sz. határozata**), visszterhes vagyonátruházási illeték (**Fővárosi Ítéltábla Pf.20752/2022/4.**)

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a kár...(előrelátható volt)”

Fuglinszky összehasonlító jogi kutatásai: az előreláthatóság(i mérce) a megsértett jogtárgyak szerint is „egyre szigorodik”: személyi sérülés – dologi kár – tiszta vagyoni kár.

A Bécsi Vételi Egyezmény kommentárirodalmában uralkodó az az álláspont, hogy a kár pontos nagyságát nem kell előrelátni, de a kár megközelítő terjedelme előrelátható kell hogy legyen. Megoszlanak a vélemények és eltérő a gyakorlat viszont abban a kérdésben, hogy mennyiben kell előrelátni a kár terjedelmét (valójában a különbség, hogy a kártípus avagy a kár nagyságrendjének előreláthatóságát követeljük-e meg, csak látszólagos).

Az angol common law főszabályként csak a kár típusának előreláthatóságát követeli meg. Ha a kár nagysága rendkívüli, szokatlan, a bíró az előreláthatósági szabály egyéb tényállási elemeit is figyelembe véve dönt arról, hogy a rendkívüli, szokatlan nagyságrendű károk mennyiben térítendőek meg. A finomhangolást a bíró tehát utólag végzi el, s így kerüli el azt, hogy a kártérítés észszerűtlen terhet jelentsen a szerződésszegő számára. *A mit kell előre látni* kérdés kapcsán a bíróságok állandó gyakorlata szerint tehát nem a károk nagyságát, terjedelmét kell előre látni, de nem is a kár bekövetkezésének módját (bekövetkezésének részleteit), hanem a kár fajtáját, típusát.

Mj. a min. ind-hoz: A kár nagyságrendje előreláthatóságának mechanikus megkövetelése, állandó vizsgálata ugyanis álláspontom szerint könnyen megmerevítheti a szabályt!

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...a kár...(előrelátható volt)”

Az előreláthatósági korlát segítségével – rendeltetését tekintve – az határozható meg, hogy a szerződésszegés kárkövetkezményei közül melyek azok, amelyek megtérítésére a szerződésszegőt kötelezni lehet.

Ha a Ptk. 6: 143. § (2) bekezdése alapján nemcsak a kár típusának, hanem a kár nagyságrendjének előreláthatóságát is megköveteljük, ahogy erre a min. ind. utal, az egyszerre nyújt mankót, s vet fel egyúttal további kérdéseket. A nagyságrend előreláthatóságának megkövetelése esetén éppúgy a bíróság diszkréciójától függ, hogyan tipizálja a károkat. És amint az ismert, a kár fajtája és nagysága/nagyságrendje közötti különbségtétel igen csalóka is tud lenni; a kár nagyságának terjedelme/nagyságrendje a kár típusát is megváltoztathatja (pl. sérülés–halál). Mindezekre tekintettel azt az álláspontot képviselem, hogy az előreláthatóság kérdésében való döntés során elsődlegesen a kár típusának vizsgálatára indokolt szorítkozni.

Személyi sérülés esetén – az összehasonlító jogi kutatásokra figyelemmel – egyértelműen megfelelőbbnek tűnik eltekinteni annak megkövetelésétől, hogy a kár típusának és nagyságrendjének együttes előrelátását követeljük meg. A kár nagyságrendjének vizsgálatára véleményem szerint más esetekben is akkor lenne csak indokolt figyelmet fordítani, a *common law* szerinti módon, ha a kár rendkívüli, szokatlan nagyságban merül fel, és akkor az egyéb tény- tényállási elemekkel a finomhangolást elvégezni. Egy ilyen értelmezéssel is el lehet érni végeredményében a min. ind.-ban kitűzött azon jogpolitikai célt, hogy „a megtérítendő kár meghatározásánál az előreláthatóság követelménye kizárólag a *szerződő partnernél esetlegesen bekövetkező kárra és annak nagyságrendjére* vonatkozik”.

Az előreláthatósági korlát szabálya

„... (a kár) *mint a szerződésszegés lehetséges következménye...*”

Fuglinszky szerint ez a megszüvegezés lehetőséget ad a bírói mérlegelésre, mely a törvény szövegével sem ellentétes.

Az előreláthatósági szabály hazai adaptációjával kapcsolatban irányadónak tekintem azt a common law-ban kialakult gyakorlatot, amely szerint az előreláthatósági szabály alkalmazása során *nem elégséges a károk bekövetkezésének a lehetősége, hanem a kár bekövetkezésének valamilyen valószínűsége kívánatos*. Az előreláthatóság elveszteni meglátásom szerint is az értelmét, ha minden kár megtérítendő lenne. Ha a Ptk. törvényszövegének nem is nyelvtani, de a szabály teleológiai értelmezése útján ezzel azonos álláspontra lehet helyezkedni a következőkben kifejtettek okán.

A common law-ban *Hadley v Baxendale* (1854) ügy óta megerősített jogtétel: az a típusú kár, *ami ésszerűen előrelátható volt mint valós lehetőség ugyan, de amely az eseteknek csak kis számában fordul elő, nem tekinthető olyannak, amely rendszerinti, szokásos következménye a szerződésszegésnek*. De a *Supershield Ltd v Siemens Building Technologies FE Ltd* (2010) ügyben a bíróság hangsúlyozta: a kár bekövetkezésének a valószínűsége nem az egyetlen szempont, ami alapján dönteni kell abban a kérdésben, hogy a kár bekövetkezésével számolni lehetett-e. Ha ugyanis például a kár bekövetkezésével számolni lehetett, mert a felek a szerződés útján maguk is védekezni kívántak a kérdéses kár bekövetkezésével szemben, akkor a szerződésszegő felel ezért a kárért akkor is, ha a kár bekövetkezése alig volt valószínű.

Ezt a problémakört le lehet egyszerűsíteni egy szemantikai kérdésre: lehetőség és valószínűség (és azok különböző fokozatai). *A mennyire előrelátható kérdésre a válasz Cartwright szerint azonban inkább abban keresendő, hogy az előreláthatóság tartalma be kell hogy töltsen a szabály jogpolitikai célját*. A szerződési jogban a bíróságnak abból kell kiindulnia, hogy melyek voltak azok a kárkockázatok, amelyekkel reálisan számolhatott az alperes a szerződéskötéskor szerződési kötelezettségeinek nem teljesítése esetére (Cartwright, John: *Remoteness of damage in contract and tort: a reconsideration*. 55(3) *Cambridge Law Journal* (1996) 495.)

Az előreláthatósági korlát szabálya

„... (a kár) ... a szerződés megkötésének időpontjában...”

A „mikor kell előre látni” kérdés

Min. ind. 7. c. pont: „A kárkövetkezmények és kockázatok előreláthatósága szempontjából a szerződéskötés időpontja mérvadó. Ebben az időpontban tud ugyanis dönteni a szerződő fél a szerződéses kötelezettségvállalásról és annak részletfeltételeiről. A szerződéskötés után nyert információk csak akkor befolyásolhatják a szerződésszegő fél felelősségét, ha a felek a szerződést is ennek megfelelően módosítják.”

Kommentár- és jogirodalom szerint értelmezési kérdések: szerződésmódosítás, alanyváltozás, tartós jogviszonyok

Tartós jogviszonyok

Contra legem (Fuglinszky szerint is) a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésének szövegével, ha a károk előreláthatóságának kérdésében a kárt okozó magatartás időpontját tekintenénk irányadónak.

Álláspontom szerint a károk előreláthatóságának a szerződéskötés időpontja szerinti vizsgálata a tartós jogviszonyokban azt a problémát veti fel, hogy a szerződéskötés időpontjától egyre távolodva egyre nehezebb annak bizonyítása a károsult részéről, hogy a szerződéskötés időpontjában milyen kárkövetkezményekkel számolhatott, mit láthatott előre a szerződésszegő (hasonlóan a Ptk. 6: 142. §-a szerinti előreláthatóságnál). Ez azonban nem jelenti azt, hogy az elvárható előreláthatóság mércéjét ne lehetne megfelelően hozzáigazítani az ilyen jogviszonyokhoz. Tartós jogviszonyoknál a kár előreláthatóságát a jogviszony típusából kiindulva kell vizsgálni, jogviszony természete szerint kell megítélni.

Pl. Fővárosi Ítéltábla Pf.20595/2019/5. – vezető tisztségviselő felelőssége, amikor a felvett pénzzel nem számol el és nem létező szerződés alapján utal át nagy összegű megbízási díjat

Az előreláthatósági korlát szabálya

„... (a kár) ... *előre látható volt*...”

A miniszteri indokolás hangsúlyozza :„*a szerződést megszegő fél felelőssége ezért nemcsak az általa ténylegesen előre látott károkra terjed ki, hanem mindarra, amit egy, az ő helyében ésszerűen és gondosan eljáró személy előre látott volna.*

A törvényszöveg „*előre látható volt*” fordulatóban egyszerre van benne a tényleges és az elvárható előreláthatóság mércéje. Az előreláthatóság tény- és jogkérdés egyaránt. (Fuglinszky, ORAC Ptk. Kommentár, 6:143. §)

A Ptk. az előreláthatóságot itt ugyanúgy objektív értelemben használja, mint a kimentéssel kapcsolatban. Ennek megfelelően az előreláthatósági követelményt nem a konkrét szerződésszegőre, hanem egy, a szerződésszegővel hasonló helyzetben lévő személyre (ideáltipikus kötelezettre) vonatkoztatva kell érteni.

Az, hogy mi volt előrelátható, mivel lehetett számolni, az a szerződésszegő fél tudomásától függ. A szerződő feleknek nem szükségszerűen a lehetséges károkról kell tájékoztatniuk a másik felet; elegendő, ha az adott szerződéssel kapcsolatban felmerülő sajátos körülményekről, a szerződéshez fűződő elvárásukról stb. adnak tájékoztatást.

A common law gyakorlata

A szokásos és a szokatlan károk megkülönböztetésének alapja az, hogy milyen tudomással rendelkeztek a felek a szerződés megkötésekor. Ez a tudomás pedig kétféle lehet; az egyik a reasonable man féle tudomás (elvárt tudomás), a másik pedig a sajátos tények, körülmények ismerete (tényleges tudomás)

Felmerült a common law bíróságok gyakorlatában a kérdés: előrelátható-e mindaz, amiről a szerződő fél tudott? A bírói gyakorlat válasza: a tudomás önmagában nem elegendő. A szokatlan károk megtérítésére való kötelezéshez elégséges lehet, ha a szerződés megkötésének időpontjában a szerződés sajátos természetével kapcsolatos tények ismeretében felismerhette, hogy bizonyos károk bekövetkezésének kockázata fennáll, majd ennek tudatában és elfogadásával szerződött. Ha a szerződésszegőnek a szokatlan károk bekövetkezésének a kockázatával nem kellett számolnia, akkor szerződésszegése esetén azok megtérítésével sem tartozik.

Az előreláthatósági korlát szabálya

„... (a kár) ... *előre látható* volt...”

Példák a bírói gyakorlatból:

- **Fővárosi Ítéltábla Gf.40195/2017/4.** – „az alperes önmagában az áru jellegéből, a szállítás módjából előre láthatta, illetve felismerhette, hogy ha a korábbi vashulladék szállítását követően a fuvarszkózt nem takarítja ki kellő gondossággal, akkor az árunak a fuvarszkóról más árura történő billentése ez utóbbi áru sérülését okozhatja”
- **Pécsi Ítéltábla Gf.40026/2022/7.** – „még ha az alperes rendelkezésére is állt a pályázati anyag a pályázat részleteit, feltételeit, illetve a felperesi pályázat konkrét célját, a vállalt projekt adatait nem ismerte, a pályázat elnevezéséből kiindulva egy átlagos szerződést kötő fél számára nem volt előre látható ilyen nagyságrendű vissza nem térítendő pályázati összeg, illetve az, hogy a felperes az adásvételi szerződés megkötésének elmaradása esetén a támogatási összeghez egy másik ingatlan megvásárlásával sem jut hozzá. A felperes az előszerződés megkötésekor bizonyítottan nem tájékoztatta az alperest az általa - az előszerződés megkötése előtt - benyújtott kérelemnek azokról a feltételeiről, amik elegendő ismeretet jelentenek az alperesnek ahhoz, hogy a szerződés megkötésekor előre lássa szerződésszegése esetén a felperes elesik véglegesen a teljes pályázati összegtől, tehát a felperesnél a magatartásával okozati összefüggésben elmaradt vagyoni előny címén a teljes pályázati összeg kárként jelentkezhet. A felperes által igényelt vissza nem térítendő támogatással kapcsolatos feltételekről, körülményekről a felperesi tájékoztatás elmaradása tehát ahhoz vezet, hogy ezt a kárt az alperesnek nem kell megtéríteni.”

Az előreláthatósági korlát szabálya

„...előre látható volt...”

- **Győri Ítéltábla Gf.II.20.059/2022/6/I., PJD2023. 3. I.** Az előreláthatósági korlát célja a szokatlan, rendkívüli és ezért előre nem is kalkulálható károk megtérítési kötelezettségének a kizárása. A támogatás elmaradása vagy a támogatás visszafizetésének kötelezettsége - mint az adott üzletágban szokásosnak tekinthető kárkövetkezmény - nem tartozik a rendkívüli, előre nem kalkulálható károk körébe. (termelési szerződés előnevelt jérce értékesítésére)
- **Fővárosi Ítéltábla Pf.20693/2018/5.** – ételfertőzés miatti megbetegedés szokásos következményei előre láthatóak
- **Fővárosi Ítéltábla Gf.40720/2018/3.** - a helikopterkamera bérbeadását a helikopterkamera szokásos üzleti hasznosításának nem lehet tekinteni, ezzel ellentétesen, helyesen, igen: Fővárosi Törvényszék 5.G.45.321/2015/32.

a helikopterkamera hasznát hajtó dolog, a szokásos hasznosítás a bérbeadás - az előreláthatósági korlát kockázati kategória, arra vonatkozik, hogy az üzleti forgalomban milyen veszteségekkel kell számolni

- **Kúria Pfv.V.20.077/2021/12., másodfok: Győri Ítéltábla Gf.20124/2020/9.**

„Helyesen járt el azonban a másodfokú bíróság, amikor a kártérítési igény tekintetében jelentőséget tulajdonított annak, hogy a felperes mint vevő is elmulasztotta a szerződéskötéskor az eladó alperes tájékoztatását arról, hogy telekalakításokat, ingatlanösszevonásokat is magában foglaló beruházási célból vásárolja meg az ("eredeti") ingatlant. Ezzel a felperes is megszegte a Ptk. 6:62. § (1) bekezdése szerinti - a szerződéskötés körében mindkét felet terhelő - együttműködési és tájékoztatási kötelezettséget.”

De: a 6:143. § (2) bek. értelmezésénél a károk előreláthatóságának megállapításához a tudomás a kiindulópont, a szokatlan kockázatokról való tájékoztatás elmaradása nem értékelhető a Ptk 6:62. § szerinti együttműködési és tájékoztatási kötelezettség megszegéseként

Az előreláthatósági korlát szabálya

A szándékos szerződésszegés és az előreláthatósági korlát

A szándékosság fogalmának értelmezése a Ptk. 6: 143. § (3) bekezdésében foglaltakra figyelemmel

- jogirodalomban érvek: ne a büntetőjogi szándékosság-fogalom érvényesüljön, igen, de kiv.: Pp. 264. § (1) bek.

Menyhárd: 6: 152. § értelmezéséhez: olyan „absztrakt” fogalmat adni, ami a jogi személyekre is értelmezhető

Leszkoven: megszorító értelmezés mellett (a szándékosság inkább a célzatosság fogalmi köréhez közelebb), felhívja a figyelmet: kialakulhat jóhiszeműen az a meggyőződés, hogy jogszerűen tagadja meg a teljesítést

Szalai Ákos: ha a tudatosságot tartjuk a szándékosság meghatározó elemének, akkor – néhány kivétellel – minden szerződésszegésnél annak szándékosságát kellene feltételezni, ugyanakkor sok esetben nem tudatosan tervezett, de egy rosszul alakuló helyzetben a kötelezett a kisebb rosszat választja

joggazdaságtani elemzés - a szándékos szerződésszegés hét fokozata (1. „Csalás”, „előre tervezett” 2. „Opportunista” 3. „Pozitív változás” 4. „Negatív változás” 5. „Rossz munka átadása” 6. Tájékoztatás elmulasztása” 7. „Fel nem ismert”

E helyzetek szétválasztása: a szerződésszegésben mindig jelen van egy tudatos döntés is és egy véletlen elem is, a szándékosság eldöntésekor e kockázat és e tudatos elem összemérése látszik szükségesnek.

javaslat: a joggazdaságtanban a deliktuális kárfelelősségben „a szándékosság hatékony tesztje az, hogy a károkozónak kifejezetten a másiknak okozott kárból is haszna származik-e, vagy csak abból, hogy a saját elővigyázatosságát csökkentheti.”, szerinte ez a fenti szerződésszegések közül az 1-3.-ra igaz

Az előreláthatósági korlát szabálya

A szándékos szerződésszegés és az előreláthatósági korlát

Fuglinszky: szűkebb értelemben vett szándékosság-fogalom

jogpolitikai szempontú érv: különben az előreláthatósági korlát számos esetben figyelmen kívül maradna

jogi személyek: kinek a magatartását számítsuk be kérdés

értelmezési kérdések a vezető tisztségviselő felelőségét illetően (belső és külső jogviszonyok)

- Példák a bírói gyakorlatból:

teljesítés megtagadása: Kúria Pfv.20302/2021/5.

jogosulatlan alperesi elállás: Győri Ítéltábla Gf.II.20.059/2022/6/I.

Boronkay Miklós: Kártérítés fedezeti szerződés alapján. Magyar Jog, 2015/5. sz. 274-282. o.

Boronkay Miklós: Tapadókár – következménykár. Polgári Jog, 2022/3-4. sz. (Wolters Kluwer Jogtár)

Csehi Zoltán (szerk.): Az új Polgári Törvénykönyv magyarázata, Kommentár a 2013. évi V. törvényhez. Menedzserpraxis, Budapest, 2014. 738. o.

Csöndes Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági korlátjáról. Polgári Jog, 2016/7–8. sz.

Csöndes Mónika: Előrelátható károk? Az előreláthatósági korlát hatása szerződésszegési kártérítési jogunkra. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016.

Csöndes Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági korlát szabályának tényállási elemeiről. Polgári Jog, 2017/2. sz.

Csöndes Mónika: A Polgári Törvénykönyv kárfelelősségi rendszerének alakulása a kodifikációs folyamat során In Vékás Lajos (szerk.) Fejezetek a Polgári Törvénykönyv keletkezéstörténetéből. (Magyar Jogász Egylet) Magyar Közlöny- Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2018. 189-281. o.

Csöndes Mónika: A Covid-19-járvány és a szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés egyes kérdései. Kártérítési és Biztosítási Jog 2020/3. sz. (kbj.hu)

Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015.

Fuglinszky Ádám: Felelősség szerződésszegéssel okozott károkért (6:142.-6:147. §§) In Wellmann György (szerk.): Az új Ptk. magyarázata. VI/VI. Kötelmi jog. Első és Második Rész. Harmadik, átdolg., bővített kiadás, HVG-ORAC, Budapest, 2022.

Fuglinszky Ádám: Az előreláthatósági klauzula értelmezésének újabb dilemmái. Gazdaság és Jog, 2019/7-8. sz. 1-7. o.

- Kemenes István: A gazdasági szerződések követelményei és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 3. (2001) 1. sz. 9–31. o
- Kemenes István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései. Magyar Jog. 2017/1. sz. 1-10. o.
- Kisfaludi András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, In: (L)ex Cathedra et Praxis - Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából, szerk.: Csehi Zoltán - Koltay András - Landi Balázs - Pogácsás Anett, Pázmány Press, Budapest, 2014. 307-338.
- Leszkoven László: Szerződésszegés a polgári jogban. Wolters Kluwer, Budapest, 2018.
- Menyhárd Attila: A szakmai felelősség és a szakmai felelősség korlátozása, Közjegyzők Közlönye, 2019/5-6. sz. 13-29. o.
- Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. III. kötet. Hatodik könyv: Kötelmi jog Első rész–Harmadik rész. Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014.
- Sándor Tamás – Vékás Lajos: Nemzetközi adásvétel. A Bécsi Egyezmény kommentárja. HVG–ORAC, Budapest, 2005.
- Szalai Ákos: A szerződésszegés szándékossága - Tudatosság és ösztönzők, in: Az új Polgári Törvénykönyv első öt éve - Gárdos-Orosz Fruzsina - Menyhárd Attila (szerk.), TK JTI, Budapest, 2019, 195-207. o.
- Vékás Lajos: Egy új Polgári Törvénykönyv tartalmi határaitól: a „kereskedelmi magánjog” elhelyezése. In Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései. Budapest, HVG-ORAC, 2001. 38-43.
- Vékás Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésből eredő kártérítési igényeknél. Magyar Jog, 2002/9. sz. 513–526. o.
- Vékás Lajos (szerk.): Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez. Complex, Budapest, 2008.
- Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. II. kötet. Wolters Kluwer, Budapest, 2018.

**Köszönöm
a figyelmet!**